

МИНИСТЕРСТВО НА НАРОДНАТА ОТБРАНА
ГЕНЕРАЛЕН ЩАБ

В
П
Я

288

НАСТАВЛЕНИЕ

за

СЛУЖБАТА В УЧЕБНИТЕ
АРТИЛЕРИЙСКИ
ПОЛИГОНИ

СОФИЯ
1 9 4 9

Одобрявам
Кинов
Н-к Г. Щ. генерал-лейтенант

Г л а в а I

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Учебните артилерийски полигони служат за провеждане на тях тактически учения с бойни стрелби от артилерийските части — самостоятелно или съвместно с други родове войски.

2. Учебният артилерийски полигон се състои от следните основни елементи:

а) землена площ — ненаселена и допускаща безопасно водене на огъня;

б) специално обзавеждане: управляема мишенна и имитационна обстановка и

в) полигонна команда — постоянна или временна, която организира и обслужва обзавеждането на полигона.

3. Учебните полигони се делят на:

а) *постоянни*, за които са отчуждени землени участъци, имат щатна команда и се ползват с установени щатни имуществва и средства. Според големината и обзавеждането си те могат да се разделят на категории и

б) *временни*, които се устройват на неотчуждени участъци за временни нужди или за отделни стрелби и нямат щатни команди, имущество и средства.

Постоянните учебни артилерийски полигонализват организационно в състава на артилерийски лагери.

4. Отчуждаването на земища за нужди на артилерийските полигонализват по вид и категории се урежда с общинска М. З.

5. За да се използва напълно и плодотворно района на полигона и неговите съоръжения: полигон се разбива на участъци, наречени директриси. Всяка директриса се състои от:

- а) позиционен район;
- б) мишенен район;
- в) излетно пространство и
- г) странични защитни зони.

Размерът на директрисата трябва да дава възможност за стрелба и маневриране на директрисна група.

Отделните директриси могат частично и напълно, да се налагат една върху друга (обратни посоки) при условие, че ще се използват последователно.

Това разделяне на полигонния район на директриси не остава постоянно, а трябва да се изменя от време на време, за да не свикнат частите и същ терен, а да им се създава разнообразна обстановката.

6. За всеки вид и категория полигон се определя минималното число на директрисите.

Пропускателната способност на полигона зависи от числото на директрисите, върху които

они
ките

на
по-
спе-

рно
еки
дек-

въз-
лон

ня-
уга
ват

ек-
зня
дин
и

ре-

за-
же

едновременно да се проведат бойни стрелби, без да се ограничава маневрирането на обучаващите се части.

7. Основното предназначение на учебните артилерийски полигонализват е да обслужват артилерийските части. По изключение те могат да бъдат заемани и за учение от други родове войски при условие, че се осигури пълна безопасност за тях и не се нарушава плана за ученията и стрелбите на полигона.

8. За провеждане на стрелби с бойни снаряди е необходима предварителна подготовка на полигона или директрисата, която да осигури безопасност.

Отговорни за подготовката на полигона или директрисата за стрелба и за безопасността при провеждането ѝ (като се съблюдават от частите всички необходими мерки за предпазливост) са съответно Началникът на полигона и Началникът на директрисата.

За Началник на полигона и Началници на директрисите при временните полигонализват се назначават по разпореждане на командира, организиращ полигона, артилерийски офицери, които се освобождават напълно от други служебни задължения и ползват се с правата, които се дават на съответните лица от полигонната команда.

9. Използуването на горските, водните и полски имоти върху територията на полигона от вой-

сковите части се допуска само в онези които Началникът на полигона укаже и вие, че ще се спазва редът на работата, от него.

Използуването на полигона за занятие се допуска само в рамките на предварително изработен план за ученията и стрелбите на полигона.

Планът за ученията и стрелбите на полигона се разработва от щаба на артилерийския полк и се разработва от щаба на артилерийския полк непосредственото участие на Началника на полигона и се утвърждава от Началника на артилерийския лагер.

В този план за използване на полигона да се предвиди време за преобзавеждането на полигона и за почистването му от неразриви.

10. Подготовка на полигона (дректри всяко учение или стрелба се извършва от своята команда въз основа на плана и по указание на ръководителя на учението или стрелбата, представлява от него на Началника на полигона).

В зависимост от сложността на състоянията и обстановката и особено в зависимост от обстановка на мишенния район с подвижни мишенеето трябва да се представи своевременно началника на полигона: 10 дни по-рано, ако обзавеждане на нов район с подвижни мишенеето и оживяването му с нови цели, 5 дни по-рано за учения с група и 3 дни по-рано за стрелби с взвод, батарея и дивизион, ако те ще се извършват на работещи директриси.

тъщи, условията на работата.

желби и условията на работата на полигона.

ябва и по-

) за изготвянето на плана.

натата директриса и и за изготвянето на плана.

11. Едно денонощие преди оръдейните, взводните и батарейните стрелби и повече от 2-3 денонощия до началото на учението или стрелбите с дивизион, група и нагоре, Началникът на полигона е длъжен да предаде на ръководителя на учението (стрелбите) схема на целите с мишенната обстановка, в която се указват и позиционния район, районите на НП и забранените за преминаване и маневриране зони. (Приложение 1).

За много сложни учения и стрелби Началникът на полигона съставя освен схема на целите и план-таблица за използване на мишенната обстановка по периодите и етапите на учението. (Приложение 2).

12. С цел да се подготви района за предстоящото учение или стрелба, ръководителят на учението (стрелбата) е длъжен не по-късно от два дни преди началото им, въпреки че е дал своевременно искането за мишенна обстановка, лично и съвместно с Началника на полигона (или негов заместник) да сравни и провери плана на цялото учение на местността и точно да установи на местността границите на забранените зони или линии за маневриране и огън, системата от условните предупредителни сигнали и пътищата за движение на частите в района на полигона.

13. Отиването на частите в района на полигона за произвеждане на учения и стрелби се разрешава не по-рано от времето, определено по плана.

Постоянните учебни артилерийски полигони влизат организационно в състава на артилерийските лагери.

4. Отчуждаването на земища за нуждите на артилерийските полигони и класификацията на полигоните по вид и категории се урежда със специална М. 3.

5. За да се използва напълно и планомерно района на полигона и неговите съоръжения, всеки полигон се разбива на участъци, наречени директриси. Всяка директриса се състои от:

- а) позиционен район;
- б) мишенен район;
- в) излетно пространство и
- г) странични защитни зони.

Размерът на директрисата трябва да дава възможност за стрелба и маневриране на дивизион (група).

Отделните директриси могат частично, понякога и напълно, да се налагат една върху друга (обратни посоки) при условие, че ще се използват последователно.

Това разделяне полигонния район на директриси не остава постоянно, а трябва да се изменя от време на време, за да не свикнат частите с едни и същ терен, а да им се създава разнообразие и различна обстановка.

6. За всеки вид и категория полигон се определя минималното число на директрисите.

Пропускателната способност на полигона зависи от числото на директрисите, върху които мож

едновременно да се проведат бойни стрелби, без да се ограничава маневрирането на обучаващите се части.

7. Основното предназначение на учебните артилерийски полигони е да обслужват артилерийските части. По изключение те могат да бъдат заемани и за учение от други родове войски при условие, че се осигури пълна безопасност за тях и не се нарушава плана за ученията и стрелбите на полигона.

8. За провеждане на стрелби с бойни снаряди е необходима предварителна подготовка на полигона или директрисата, която да осигури безопасност.

Отговорни за подготовката на полигона или директрисата за стрелба и за безопасността при провеждането ѝ (като се съблюдават от частите всички необходими мерки за предпазливост) са съответно Началникът на полигона и Началникът на директрисата.

За Началник на полигона и Началници на директрисите при временните полигони се назначават по разпореждане на командира, организиращ полигона, артилерийски офицери, които се освобождават напълно от други служебни задължения и ползуващи се с правата, които се дават на съответните лица от полигонната команда.

9. Използуването на горските, водните и полски имоти върху територията на полигона от вой-

сковите части се допуска само в онези участъци които Началникът на полигона укаже и при условията, че ще се спазва редът на работата, установен от него.

Използването на полигона за занятие и стрелба се допуска само в рамките на предварително върден план за ученията и стрелбите на полигона.

Планът за ученията и стрелбите на полигона се разработва от щаба на артилерийския лагер непосредственото участие на Началника на полигона и се утвърждава от Началника на артилерийския лагер.

В този план за използване на полигона трябва да се предвиди време за преобзавеждането на полигона и за почистването му от неразриви.

10. Подготовка на полигона (дректрисите) всяко учение или стрелба се извършва от полигонната команда въз основа на плана и по искане на ръководителя на учението или стрелбата, което представлява от него на Началника на полигона

В зависимост от сложността на създаваната обстановка и особено в зависимост от обзавеждането на мишенния район с подвижни мишени, искането трябва да се представи своевременно на Началника на полигона: 10 дни по-рано, ако се искане за обзавеждане на нов район с подвижни мишени, 5 дни по-рано за учения с група и 3 дни по-рано за стрелби с оръзване, батарея и дивизион, ако те ще се провеждат на работещи директриси.

11. Едно денонощие преди оръдейните, взводните и батареините стрелби и повече от 2-3 денонощия до началото на учението или стрелбите с дивизион, група и нагоре, Началникът на полигона е длъжен да предаде на ръководителя на учението (стрелбите) схема на целите с мишенната обстановка, в която се указват и позиционния район, районите на НП и забранените за преминаване и маневриране зони. (Приложение 1).

За много сложни учения и стрелби Началникът на полигона съставя освен схема на целите и план-таблица за използване на мишенната обстановка по периодите и етапите на учението. (Приложение 2).

12. С цел да се подготви района за предстоящото учение или стрелба, ръководителят на учението (стрелбата) е длъжен не по-късно от два дни преди началото им, въпреки че е дал своевременно искането за мишенна обстановка, лично и съвместно с Началника на полигона (или негов заместник) да сравни и провери плана на цялото учение на местността и точно да установи на местността границите на забранените зони или линии за маневриране и огън, системата от условните предупредителни сигнали и пътищата за движение на частите в района на полигона.

13. Отиването на частите в района на полигона за произвеждане на учения и стрелби се разрешава не по-рано от времето, определено по плана.

14. След завършването на стрелбите и унията частите и поделенията са длъжни да зарежат окопите, изкопани от тях в хода на занаятието и излязат извън полигона не по-късно от време определено по плана.

15. Движение на части и команди в територията на полигона се разрешава само по пътищата и районите, които са указани от Началника на полигона и задължително водени от офицер.

Забранява се на частите и поделенията да влизат в района на полигона без разрешение от Началника на полигона.

Г л а в а II

ДЛЪЖНОСТИ НА ЛИЧНИЯ СЪСТАВ НА ПОЛИГОНА

16. Началникът на полигона е непосредствено подчинен на Командувания учебния артилерийски лагер.

Командуваният учебния артилерийски лагер е отговорен за организацията и осигуряването на службата в своя учебен артилерийски полигон

Той отговаря за:

а) изпълнението на плана за построяване, обзавеждане и техническо устройство на полигона и

б) пълното и най-целесъобразно използване на всички технически средства, поставени в негово разположение за нуждите на полигона.

Командуваният учебния артилерийски лагер ръководи изработването на годишните планове за устройване и обзавеждане на полигона и ги представява за утвърждение на непосредствения си арт. командир.

Щабът на учебния артилерийски лагер събира и обработва резултатите от стрелбите и ученията, проведени на полигона. Обобщеният статистически материал се представява на непосредствено по-горестоящия артилерийски щаб.

17. *Началникът на учебния артилерийски*

полигон ръководи лично обзавеждането на полигона и организацията на службата в него.

Неговите длъжности се състоят в:

- а) разделяне на полигона на директриси и неходимото техническо обзавеждане на всеки от тях;
- б) подготовка на мишенната обстановка в съответствие с указанията на ръководителя и характера на провежданото учение;
- в) осигуряване на безопасността на стрелбата за обучаващите се войскове части, за околното население и за лицата, които обслужват полигонните обзавеждания;
- г) пазене и поддържане в изправност на всички съоръжения от полигонното обзавеждане и
- д) организация на полигонното наблюдение за разливите при бойните стрелби.

18. Началникът на полигона се ползва по отношение на частите и поделенията, които провеждат стрелби и учения на полигона, с правата заместник-командуващия учебния артилерийски лагер.

При разбора на стрелбите и ученията Началникът на полигона (когато няма по-старши началници) дава заключително мнение (оценка) за проведената стрелба или учение.

В този случай Началникът на полигона написва стрелковата картичка на стрелящия, след обръщането на резултатите от стрелбата, заключението и окончателната оценка на стрелбата.

Началникът на полигона е отговорен за цялостното състояние на полигона, за своевременно

му приготвяне преди началото на арт. стрелби и за правдоподобното и поучително разполагане на мишенната и имитационната обстановка.

По отношение на осигуряването на безопасност на стрелбата той е отговорен за:

- а) правилното определяне на крайните опасни посоки и пределните разстояния на стрелбата;
- б) изчистването на полето от неразриви и имитационни заряди в районите, които се предоставят за разполагане и маневриране на войскове части;
- в) своевременното и пълно почистване на полето от хора и добитък;
- г) сигурното покритие на личния състав, обслужващ мишенната обстановка в блиндажите и убежищата на полигона и
- д) своевременното пръскане на неразривите и имитационните заряди в мишенния район, в страничните защитни зони и в излетното пространство.

19. Началниците на временните учебни арт. полигони се подчиняват на командира на артилерията във войсковото съединение, което те обслужват.

20. Началникът на полигонната команда е прав началник на целия подофицерски и войнишки състав от командата. Той се ползва, по отношение на личния състав от командата, с права на батареен командир и отговаря:

- а) за бойната подготовка на личния състав от командата и състоянието на дисциплината в нея и
- б) за правилното пазене, поддържане и изпъл-

зуване на автомобилите и влекачите, конския състав, каруците и амуницията.

На него непосредствено се подчинява уредникът на полигонната команда, който е отговорен за установения ред в помещението, конюшната и гаража на командата и води отчетността по полученото за ползуване от командата имущество.

21. Заведущ полигона (той и Началник на полигонната команда) ръководи службата в полигона.

Той отговаря за:

а) проверката на знанията върху длъжностите и на правилното им изпълнение от целия личен състав, обслужващ полигона;

б) своевременната и правилна подготовка на мишенната и имитационната обстановка с оглед предстоящите учения и стрелби;

в) пазенето и подържането на цялото полигонно имущество и отчитането на мишенната обстановка, получена за нуждите на полигона;

г) правилния разход на получените за нуждите на полигона взривни материали;

д) изравното състояние и своевременната поправка на блиндажите, убежищата и другите съоръжения от полигонното обзавеждане, а освен това и на пътищата, бродовете и мостовете;

е) охраната на горите в полигона и поставените знаци по него и

ж) своевременното почистване на полигона от хора и добитък, нямащи пряка задача по обслужването на полигона по време на стрелбата, а също и

гуряването на безопасността на лицата, обслужващи полигона (директрисите).

На заведущ полигона са подчинени началниците на директрисите, директрисните команди и горите конни пазачи.

22. Началникът на директрисата носи в ниците на своята директриса длъжностите на еднopoligon.

На него се подчинява директрисната команда.

23 Съставът на директрисната команда се начева от Началника на полигона за целия период на арт. сбор или стрелбите. В нея влизат: началникът на директрисата с право на взводен командир, свързочници, поставачи на мишени, латористи, работници и, ако е нужно, наблюдатели записващи.

Командите се съставят по числото на едновременно действащите директриси, като се предвижда една запасна.

24. Началникът на пиротехническата работилда е отговорен за:

а) своевременното, правилното и съобразеното необходимите мерки за безопасност изпълнение всички работи в склада и работилницата;

б) пиротехническото обзавеждане на полигона безопасността в неговото действие;

в) правилното отчитане, пазене, приемане, сдане на взривните вещества и инженерното имущество;

г) своевременно пръскане на указаните му и пръснали се снаряди (мини);

д) безопасност при предаването на металичните парчета от снарядите;

е) обзавеждане и безотказна работа на взривния миниатюр-полигон и

ж) състоянието на цялото пиротехническо имущество, кабели и прибори.

По отношение на специалната служба на началника на пиротехническата работилница се подчиняват лаборатористите.

25. Началникът на свързките е отговорен за:

а) изправното състояние на свързочното имущество и свързочната мрежа на полигона (телефонна, пиротехническа, радиомрежа) и тяхната непрекъсната работа;

б) състоянието и пазенето на свързочното имущество в склада и отчитането на имуществото дадено от склада за ползване;

в) правилната и непрекъсната работа на централната полигонна телефонна станция;

г) обзавеждането и безотказната работа на взривния имитационен полигон.

По отношение на специалната служба, на началника на връзките се подчиняват свързочниците и радистите.

26. Началникът на оръжейно-мишенната работилница е отговорен за:

а) своевременно и правилно изпълнение на задачите по изработване на мишените и по постро-

ването и поправката на мишенно-декоративното обзавеждане;

б) отчитане на материалите и съоръженията в работилницата и тяхното рационално използване;

в) ковката на конете;

г) изправното състояние и своевременната поправка на ръчното оръжие и материалната част на артилерията и

д) отчитането на мишенната обстановка, както тази, намираща се в склада, така и дадената за ползване.

По отношение на специалната служба, на началника на оръжейно-мишенната работилница се подчиняват слесарите, ковачите, подковачите, дърводелците, железарите и декораторите.

27. Командирът на парковия взвод (той и електротехник) отговаря:

а) за състоянието на полигонния гараж и

б) за техническото състояние и правилната експлоатация на неподвижните и подвижните електростанции и силови съоръжения.

По отношение на специалната служба, на командира на парковия взвод се подчиняват водачите на автомобили, трактористите, началникът на силовите съоръжения и машинистите.

28. Началникът на метеорологическата станция ръководи лично работата в полигонната метеорологическа станция и отговаря за състоянието на специалното имущество и обзавеждането на станцията. В периода на лагерния сбор той ръководи подготовката на метеорологичните поделения от арт. части.

Началникът на станцията е длъжен:

а) да установи денонощно дежурство на метеонаблюдателите в станцията и

б) да дава по искане на артил. части сведения за атмосферното налягане, температурата на въздуха, посоката и скоростта на приземния вятър, а също така за балистическия вятър и балистическото отклонение на температурата.

В деня на стрелбата, един час преди откриване на огън и след това, през всеки 2—4 часа (в зависимост от състоянието на времето) да съобщава пълния бюлетин по установената от наставлението ДИРГ V форма.

В своята специална работа началникът на станцията се ръководи от указанията на по-висшите началници по метеорологическата служба.

Г л а в а III

ПОДГОТОВКА И ОБЗАВЕЖДАНЕ НА ПОЛИГОНА

29. Началникът на полигона изпълнява лично на местността следните мероприятия:

а) разделя полигона на директриси; определя аниците на позиционните и мишенните райони, заничните защитни зони и излетните пространства, като се ръководи от установените за тях разри (Приложение 3);

б) определя местата за поставяне на сигналите знаци, показващи крайните опасни посоки и еделните линии за стрелба за всяка директриса;

в) определя местата и разположението на ички елементи от полигонното обзавеждане;

г) определя направленията на постоянните вързочни линии и

д) определя местата и участъците за постове полигонната охрана.

30. Като получи указания върху подготовката полигона за стрелба или учение, Началникът на лигона лично дава указания на заведущ полина за подреждането на мишенната и имитационна обстановка, съответно с поставените цели на ението, утвърждава схемата за разположението мишенната и имитационна обстановка и опре-

деля числото на средствата за теглене на подвижните цели.

Началникът на полигона е отговорен за тактическата правдоподобност и поучителност на мишенната обстановка.

31. За учения, които предвиждат сложна тактическа обстановка (с дивизион и нагоре), се съставя планова таблица за използване на мишенната обстановка.

Таблицата се изработва от Началника на полигона съвместно с ръководителя на учението и утвърждава от командувачия учебния арт. лагер.

32. Заведущ полигона дава указанията за местността на Началника на директрисата за поставяне на мишенната и имитационна обстановка за числото и посоките за движението на подвижните цели, за начините на тегленето им, за организацията на наблюдението върху полигона и разривите, наблюдателните кули и пунктовете, закрития и свързочните линии.

Заведущ полигона отговаря за правилно разполагане на местността на откритите средства за теглене на подвижните мишени, за правилна организация на наблюдението върху разривите и точността във воденето на записки за резултати от наблюденията.

Заведущ полигона възлага на началника на директрисата или лично сам извършва измерването на отклоненията на разривите от целта и тяхното записване (Приложение 4).

33. Началникът на директрисата непосредствено ръководи поставянето по местността на цялата мишенна и имитационна обстановка; разпорежда поставянето на теглителните въжета, пиротехническите кабели и средствата за теглене; прави искане за пиротехническо обзавеждане, искане за включване в свързочната мрежа на необходимите пунктове; разпорежда личния състав на директрисната команда по пунктовете за обслужване на директрисата; проверява изправността и действието на полигонното обзавеждане и в съблюдаването на мерките за безопасността; ръководи прочистването на мишенния район от хора, добитък и имущества, освен тези, които се намират в закритията или съставляват мишенното обзавеждане.

Началникът на директрисата отговаря за своевременната и правилна подготовка на полигона за стрелба, за правилното подреждане на целите (мишените) и имитационното обзавеждане, за организацията на наблюдението и за правилната работа на обслужващия състав.

34. Началникът на пиротехническата работилница (той и пиротехник) определя и отпуска нужното количество подривни материали и готови комплекти от имитационни пиротехнически средства за пиротехническо обзавеждане на директрисата; ръководи работата на лаборатористите, които заемат определени места и се включват в линията на пиротехническите средства за обзавеждане; проверява и инструктира личния състав, който обслужва пиротехническото обзавеждане.

Началникът на пиротехническата работилница отговаря за безотказността и безопасността в действието на цялото пиротехническо обзавеждане и за тактическата правдоподобност на имитацията.

35. Началникът на оръжейно-мишенната работилница отпуска по нареждане на завеждащ полигона и изпраща на директрисата необходимото количество мишенна обстановка, като проверява изправността в действието на мишенните механизми.

36. Командирът на парковия взвод отговаря за изправното действие на механизмираните средства за теглене на подвижните мишени.

37. Началникът на свързките разработва схемата за свързките (телефонни и пиротехнически) и лично ръководи по местността разставянето и включването на допълнителните проводници и телефонни апарати, проверява изправността на цялата свързочна мрежа за даденото учение, инструктира и проверява свързочниците на директрисата.

Началникът на свързките отговаря за изправната, безотказна работа на всички свързочни линии в директрисата.

38. Разставянето на мишенното и имитационно обзавеждане по полигона трябва да завърши не по-късно от 2 часа преди началото на учението. За завършването на разставянето Началникът на директрисата докладва на завеждащия полигона, който е длъжен лично и на местността да провери подготовката на полигона, действието на приборите и механизмите за управляването на мишенната обстановка и средствата за връзка.

Два часа преди началото на стрелбата, по разпореждане на началника на директрисата, се вдигат бели флагове на директрисните флагови кули. По този сигнал трябва да се изкарат извън полигона всички хора, с изключение на директрисната команда. При нощ и стрелби се издигат запалени фенери, имащи обикновено бели стъкла.

39. Половин час преди началото на стрелбата началникът на директрисата трябва да се убеди лично (по телефона), че цялата директрисна команда се намира в закритията (блиндажите) и хората, които обслужват тягата за подвижните мишени — по своите места; след това той още веднаж подробно разглежда целия полигон със зрителна тръба (бинокъл) и, като се убеди, че може да се открие огън, докладва на ръководителя на учението за готовността на полигона и дава нареждане да се вдигнат червени флагове (нощем запалени фенери с червени стъкла). По искане на ръководителя, началникът на директрисата указва на местността сигналите (ориентиците) за опасните посоки и пределните линии на стрелбата, показва на местността разположението на мишенната обстановка и дава нареждане за привеждането ѝ в действие, като се ръководи от плановата таблица за използване на мишенната обстановка (Приложение 2).

40. Началникът на директрисата наблюдава през цялото време, докато трае стрелбата (учението), за безопасността на полигона и, когато стане нужда,

подава сигналите за прекратяване на огъня (т. 63). Той наблюдава за неразриви и написва тяхното количество и местата на падането им. 15 минути преди завършването на учението (стрелбата) докладва на ръководителя за наближилия край на определеното време за учение (стрелбата).

41. Когато учението (стрелбата) завърши, Началникът на директрисата дава разпореждане да се свалят червените флагове (фенери) и разрешава на директрисната команда да излезе от блиндажите и закритията; получава от ръководителя на учението (стрелбата) сведения за неразривите и незабелязаните разриви (т. 51); заповядва на старшите на блиндажите да огледат своите райони за намиране на разривите, да отчетат попаденията и степента на поражение и да поправят повредените мишени; организира пръскането на намерените неразриви.

42. Отчитането на попаденията и степента на поражение се прави само за цели, които е указал ръководителят на стрелбата. С оглед на това ръководителят назначава в помощ на началника на директрисата свой представител. Резултатът от отчитането се нанася в „Записката за поражението“ (Приложение 4).

43. За контрол и отчитане на работата по директрисата началникът на директрисата попълва за всяко учение (стрелба) „директрисен лист“ (приложение 5), в който ръководителят на учението внася своите бележки по работата на директрисата.

44. Началникът на директрисата провежда при всяка смяна на обстановката и не по-рядко от един път седмицата подробен преглед на цялото мишенно бзавеждане на полигона, отчита унищожените и овредените от стрелбата мишени и принадлежости от обзавеждането и представлява сведения а тях на заведущ-полигона.

Глава IV

МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА ПРИ УЧЕНИЯТА И СТРЕЛБИТЕ

А. Общи

45. Безопасността при провеждането на ученията и стрелбите в артилерийските полигонали се осигурява, както за войските, така и за местното население чрез правилното носене на полигонната служба и точното съблюдаване на всички правила и мерки, които са изложени по-долу.

46. Началникът на полигона оповестява на местното население чрез местните органи на властта датите на артилерийските стрелби и времето, през което се забранява движение в района на полигона.

Това оповестяване трябва да се извърши не по-късно от три дни преди началото на стрелбите — за постоянните полигонали и не по-късно от 5 дни — за новите временни полигонали.

Освен това, началникът на полигона е длъжен да организира, подпомогнат от офицерите си, разяснителни доклади пред населението, живеещо близо до полигона. Тези доклади трябва да запознаят населението с поставените по полигона предупредителни знаци и сигнали и да го убедят, че излагат живота си на голяма опасност тези, които биха

лезли в полигона по време на стрелбата или пък ези, които пипат непръснали се снаряди.

В най-близките до полигона населени пунктове се поставят дъски с надпис, които да предупредяват за опасността от влизането в полигона, забраната да се събират снаряди, парчета от снаряди, взриватели и запалки, да се ходи на лов, да се берат ягоди, гъби, бурени и т. н. в района на полигона; по границите на полигона и по пътищата се поставят стълбове с надписи по образец, показан в приложение 8.

47. По всички пътища към полигона трябва да се поставят бариери (или глухи прегради) и табели с предупредителни надписи. Пътищата, които се заварят за целия период на стрелбите, се преграждат с глухи прегради, а тези, които не могат да бъдат затворени през целия период на стрелбите, се преграждат с бариери и при стрелба до тях се поставят часови от полигонната охрана.

48. Пълна кръгова охрана трябва да се поставя само на временните полигонали и на новооткритите постоянни в първата година на тяхната употреба. За постоянните полигонали се поставят по разпореждане на началника на полигона само отделни постове на особено оживени участъци.

49. Началото на стрелбите и на затварянето на полигона се оповестява на войсковите части със съответна заповед.

50. Командният състав на всички части е длъжен да запознае подчинените с мерките за безо-

пасност и с предупредителните знаци по полигона и да следи, дали се съблюдают строго от тях всички правила за безопасност. Особено внимание трябва да се обърне върху забраната да се докосват неразривите, парчетата от снаряди и взриватели и предметите от мишенното и имитационно обзавеждане. За самоволно събиране на указаните погоре предмети са отговорни не само лицата, у които бъдат намерени те, но и техните непосредствени началници.

51. Една от основните мерки за осигуряване на безопасността при използването на полигона е своевременното му прочистване от неразриви. Отговорност за това своевременно прочистване носят съответно — Началникът на директрисата, завеждащият полигона и Началникът на полигона.

52. За да се извърши пълно и своевременно прочистване на полигона, необходимо е внимателно и точно да се отчита броя на незабелязаните падания на снарядите и неразривите, като се осигури тяхното издирване, за да бъдат пръснати.

Всеки стрелящ е длъжен след изпълнението на стрелбата (учението) да представи на ръководителя записка със списък на всички неразриви и незабелязани, както и вероятните райони на тяхното падане. За съставянето на тази записка стрелящият използва стрелковата картичка, попълвана през време на стрелбата от записващия и записките, водени на ОП за данните на тези изстрели, които са дали неразриви или незабелязани. Независимо от

лящия, началникът на директрисата наблюдава по така падането и пръскането на снарядите.

53. Всички сведения за неразривите и незабелязаните разриви се вписват от началника на директрисата в неговия „Дневник за неразривите и незабелязаните“ (Приложение 6).

54. Първото издирване на неразривите се извършва от директрисната команда непосредствено след завършването на стрелбата. За целта началник на директрисата разпределя своя мишенен район на участъци по числото на работещите блиндажи; на всеки участък се преглежда от съответната блиндажна команда. Намерените снаряди се означават с цифри, а старшият на блиндажа докладва за тях на началника на директрисата.

55. В дните, когато не се произвеждат стрелби, началникът на директрисата предприема със силите на своята команда преглед на участъка, с цел да ги издирва и пръсне неразривите.

Периодически, в зависимост от количеството на издирените неразриви, началникът на полигона извършва цялостен преглед на отделни участъци, които са отбелязани много такива неразриви. За този преглед нему се назначават в помощ от кодуващия лагерния сбор нарочни команди, издирени от войсковите части.

Безопасен за движение и престояване на войска се счита този участък от полигона, за който по данни не са записани ненамерени и непръснати разриви, или за който са произведени цялостни

прегледи не по малко от два пъти за годината преди да падне сняг и през пролетта.

Отделни участъци от мишенния район, излетното пространство и страничните защитни зони, които са трудно достъпни за претърсване (блата, гъсти храсталаци и т. н.), може да се обявят като постоянно забранени за допускане на войски в тях. Границите на тези участъци се определят от началника на полигона и се утвърждават от командувачия лагер.

56. Безопасното водене на огъня в полигона се осигурява от:

а) правилното разпределяне полигона на директриси;

б) правилното взаимно разположение на огневите позиции, наблюдателните пунктове и маневриращите войски;

в) правилното определяне на възможността да се води огън по една или друга цел от дадена огнева позиция и

г) точно съблюдаване от огневите взводове на указанията им ограничения в ъгломера (бусолята) и мерника.

57. Забранява се воденето на огъня над населени пунктове и железопътни линии, а също така и над шосета и пътища, които не са затворени през време на стрелбата.

При всички случаи плоскостта на стрелбата в нейните крайни посоки не трябва да преминава по близо от 500 м до населените пунктове и незатворените пътища.

58. За да се предотврати възможността за отане на огън извън границите на опасните по-ръководителя на стрелбата е длъжен:

а) да получи от Началника на директрисата яния по местността, където се намират знаците (антирите) за опасните посоки в дадената дикриса и

б) да определи с бусолята опасните посоки за огнева позиция и да ги предаде чрез стреля на огневите взводове.

Старшият офицер на батареята е длъжен:

а) да определи по съобщените му бусолни за опасните посоки съответните на тях ъглоза всяко оръдие и да разпреди записването а оръдейните щитове и

б) ако командата на стрелящия извежда по-а на стрелбата за някое от оръдията извън иците на безопасния за стрелба сектор, да не лнява командата „Огън“, а да доложи веднага-мандуваната посока е опасна

Командирите на оръдията и мерачите са длъжни ателно да следят получените данни за ъгломера и е произвеждат изстрел при опасна посока на ието, а да докладват за това на командира на да.

Същите правила се спазват и по отношение анните за мерника при ограничаване разстоя-о на стрелбата.

59. За изстрел, даден извън границите на без-ния сектор в посока или в разстояние, носят арност:

а) ръководителят на стрелбата за неправилно определяне на опасните посоки и разстояния;

б) командирът на стрелящото поделение (или старшият офицер на батареята) за неправилното приемане и предаване на данните за бусолните ъгли на опасните посоки и данните за опасните разстояния или за неправилното определяне на ъгломерите по дадените бусолни ъгли и

в) командирите на оръдията и мерачите за произвеждане на изстрел при ъгломер, излизащ от границите на безопасния сектор или за неправилно съставяне на данните и мерене.

60. Безопасността във взаимното разположение на сгневите позиции се осигурява с наличието на интервал между най-близките оръдия от съседните позиции, който не е по-малък от 200 м и при това величината на отстъпа не превишава една четвърт от интервала.

При стрелбата с предпазителни мерки целият личен състав от сгневите позиции се скрива в окопите (даже като стреля само едно оръдие от цялата батарея).

За безопасността във взаимното разположение на огневите позиции отговарят командирите на дивизионите и ръководителят на стрелбата.

За безопасността във взаимното разположение на оръдията от една огнева позиция отговарят командирът на батареята и командирите на огневите взводове (старшите офицери на батареите).

61. За да се предотврати възможността от по-

чение на наблюдателните пунктове със собствени ряди:

а) командирът на огневия взвод е длъжен да проверява най-малките мерници и данните равника на всички оръдия от своя взвод и как записани тези данни от командирите на оръдията и

б) командирите на оръдията и мерачите са длъжни да следят внимателно подаваните команди; при командван „опасен мерник“ (с вземане и внимание данните за равника) не произвеждат стрел, а докладват за това на старшият офицер на батареята.

За падане на снаряда върху прикриващия гренадер отговорност носят:

а) старшият командир на огневата позиция, който е измерил най-малкия мерник — за неправилното му измерване;

б) старшият офицер на батареята, командирите на огневите взводове, командирите на оръдията и мерачите — за неправилно поставяне на данните ъгълмера, мерника и равника и за неточното измерване.

При всяка възможност личният състав на НП трябва да се укрива в окопите и рсвовете.

При всяка бойна стрелба трябва да се оставя в йона между ОП и НП и на НП само действително обходимият личен състав.

62. Основни причини за значителни къси падаания на снарядите, които нарушават безопасността във водене на огъня над собствените войски, при

стрелба с гаубица, са неправилното дотикване на снарядите при пълненето и лошото съдържание на зарядите (овлажняване).

За получаване на ненормално къси падания при стрелба с гаубица, носят отговорност командирът на батареята, командирът на огневия взвод (старшият офицер на батареята), командирът на оръдието и пълначът.

63. За да се осигури безопасността на лицата, които обслужват мишенната обстановка, забранява се водене на огън по цели, които са разположени по-близо от 150 м до заетите блиндажи и закрития за средствата на тягата за подвижните мишени. Категорично се забранява при всички случаи стрелба по блиндажи, независимо от това, дали са заети или не, а също така по каквито и да са полигонни съоръжения (вишки, полигонни и тригонометрични знаци, имитационни постройки).

Отговорност за нарушаването на посочените в тази точка правила носят ръководителят на стрелбата и стрелящият.

64. Заетите блиндажи се отбелязват с вдигнати над тях флагове (т. 103).

При падането на снаряда в опасна близост до блиндажа, старшият на блиндажа, без да излиза от него, спуска флаг, сигнализирайки с това, че огънят трябва да се спре.

За своевременното подаване на сигнала или командите за спиране на огъня отговарят съответно Началникът на директрисата и ръководителят на учението (стрелбата),

65. За незабавното прекратяване на огъня се новяват сигнали — спускане на червения флаг директрисния стълб (вишка) и червени ракети.

По разпореждане на ръководителя на учението (елбата) се поставят нарочни постове на огневите позиции и на междинните пунктове; те наблюдават целите за прекратяване на огъня, предавани тукта на ръководството и от директрисните стълбове. Сигналите за прекратяване на огъня трябва да се знаят и изпълняват незабавно на огневите позиции.

Отговорност за произвеждане на изстрел след получаването на сигнала за прекратяване на огъня носи ръководителят на учението (стрелбата) и старшият офицер на батареята.

66. Забранява се воденето на огън, когато пред очите на стрелящата батарея (оръдие) има хора, линии или добитък по-близо от 500 метра при бойна обстановка и 100 метра — при стрелба с халосни редици.

На всяка огнева позиция се поставят постове, които да предупреждават батареята с условни сигнали за необходимостта да се прекрати огънят. При водене на огъня със снаряди, които изискват предпазителни мерки, не се допуска присъствието на хора извън укрытията в тила и фланга на огневата позиция, на разстояние по-малко от 200 метра. За това следи командирът на огневия взвод (старшият офицер на батареята).

За безопасността при воденето на огъня в близост до огневата позиция, отговаря старшият офицер на батареята.

67. Ако по плана на учението частите трябва да заемат района на целите, по който се е водила стрелбата при даденото учение, то ръководителят на учението е длъжен да предупреди до започването на учението частите, че е забранено пипането на непръснати се снаряди и мини, проводници (канални) от пиротехническото обзавеждане и влизането в блиндажите.

Началникът на полигона изпраща в този район офицер и войници от полигонната команда, които придружават войсковите части и контролират изпълнението на тези правила. При нужда, този офицер поставя постове на най-опасните места със задача да не допускат до тях войсковите части.

68. Освен при изложените по-горе случаи, огънят се прекратява незабавно:

- а) при появяване на хора в района на целите;
- б) при падане на снаряди в посока на населени пунктове, постове от охраната и открито разположени средства за теглене на подвижните цели, извън пределите на безопасната зона;
- в) при прекъсване на връзката с обитаван блиндаж, когато близо до него падне снаряд;
- г) при избухване на пожар, вследствие стрелбата.

69. Правото да се дава разрешение за извършване на каквито и да са дейности в територията на полигона и да се допускат в нея войсковите части, команди и отделни лица, принадлежи на Началника на полигона. По отношение на полигонната служба нему се подчиняват по време на тях-

о пребиваване в полигона, отделните части и подразделения. Въз основа на това, на Началника на полигона се предоставя правото да спира стрелбата в полигона при всички случаи, когато бъдат нарушени правилата за безопасността и да забранява движението и маневрирането на войсковите части в тези райони, които не осигуряват безопасността за тях.

70. За безопасността при действията, провеждани в охранените райони, отговаря Началникът на полигона. Отговорността за несчастни случаи, пропуски вследствие нарушението на правилата, установени от Началника на полигона (учения или каквито и да е дейности извън определеното време, преминаване границите на охранителния участък и т. н.), носят организаторите и ръководителите на учения или дейности в дадения участък.

На учения, провеждани съвместно с други родове войски

71. За ръководител на съвместни учения с други родове войски с произвеждане на бойна артилерийска стрелба (вкл. и с минохвъргачки) се назначава общовойсков командир. За негов заместник по организацията на учението в артилерийско отношение се назначава, според масщабта на учението, командирът на артилерията в дивизията или полка.

Ръководителят на учението с бойна стрелба носи пълното задължение да провежда всички учения с безопасността при стрелбата с артилерийските, пехотните и танковите огневи машини.

Заместник-ръководителят по артилерията отговаря за готовността за бойна стрелба на артилерията и минохвъргачките и за съблюдаването на всички мерки за безопасност в участъка на учението. Лично и с помощта на своя щаб той организира учението в артилерийско отношение и проверява цялостната му подготовка до преди откриването на огън.

72. За предотвратяване на възможните случаи на поразяване войските със собствения артилерийски и минохвъргачен огън при всички тактически учения с бойни стрелби се провеждат следните мероприятия:

1. В периода на подготовката за учението

а) проверява се основно годността на предназначенията за стрелбата материална част, като се обръща особено внимание върху проверката на мерните прибори и изправността на механизмите за насочване; след заемаването на ОП и преди да се открие огън се провежда втора проверка на мерните прибори под контрола на началника на АС в частта;

б) проверява се състоянието на отделените за стрелбата бойни припаси; забранява се категорично да се използват при ученията заряди за оръдия и минохвъргачки, пазени в опаковка с нарушена херметичност; артилерийските заряди и кошничките с минохвъргачните заряди се отварят на огневата позиция — непосредствено преди пълненето; за изпълнението на това правило отговарят командирите

огневите взводове и старшият офицер на батальона;

в) проверява се подготовката на прислужниците, назначени за стрелбата и особено подготовката на оръдейните (минохвъргачните) командири, ачите и пълначите; прислужници, които не познат добре своите длъжности, не се допускат до стрелбата;

г) провежда се топографно привързване на всички набелязани огневи позиции, цели и линии, които, според плана на учението, ще се водят; ръководителят на учението трябва да има тропен планшет, по който задължително предвидително да се подготвят данните за стрелбата, съответно с плана на учението; с контролните данни трябва да разполагат и посредниците при съответните командири на огневи поделения и

д) определят се по контролния планшет за всяка огнева позиция бусолните ъгли за крайните мерни посоки, най-малкият и най-големият допустими мерници за стрелбата. Тези данни се съобщават на стрелящите поделения, за да се запишат по картите на оръдията и да се отбележат с вежди на картите посоки.

2. В деня преди стрелбата ръководителят изпраща докладите на:

а) заместника му по артилерията за резултата на личната му проверка за готовността на хората и материалната част и за всички мерки, които са взети с оглед да се осигури безопасност при стрелбата;

б) отговорния офицер за обзавеждането на участъка за учението, готовността на закритията, срезове и блиндажите за войските и

в) началника на полигона за мерките по предупреждението, оповестяването и всички други мерки за външната безопасност.

3. При заемането на бойния ред от артилерията и минохвъргачките:

а) проверява се дали са спазени мерките за безопасност при взаимното разположение на огневите позиции (батареи, оръдия и минохвъргачки), според нормите, дадени в точка 60;

б) проверява се дали правилно са измерени най-малките мерници в предвидения от устава сектор (15-00) и дали те са записани от командирите на взводовете и оръдията; едновременно с това се проверява дали командирите на оръдията и мерачите знаят как влияе изменението в данните за равнината върху най-малкия мерник;

в) не се допуска никакво избиране и заемане на елементи от бойния ред нито, разполагане на офицерски или войнишки групи в створ с огневите позиции и целите; когато е невъзможно да се избегне това, групите се поставят в блиндажи и прикрития;

г) за да се избегне поставянето на предните пехотни поделения (разузнавателни патрули, огледвачи, бойно охранение и т. н.) в опасна близост до най-близките цели, означава се на местността линията, отстояща на 400 метра от целите с ясно ви-

знаци (сигнали), които трябва да бъдат видими и известни на всички участващи в учението и

д) проверява се, дали личният състав на артилерията знае общия сигнал за прекратяване на учението и дали има организирано наблюдение за него всеки НП и ОП.

73. Ръководителят е длъжен да подаване на команда за започване на тактическото учение с артилерията и стрелба.

а) да провери лично и чрез своя щаб, дали артилерията е заела изходното положение, дали инженерното обзавеждане е във съответствие с тактичния замысел и с мерките за безопасност (средствата за прикрития, окопи, блиндажи); особено внимание се обръща върху проверката на здравината на прикритията и блиндажите, намиращи се в створ (близо до створа) със стрелящите артилерийски минохвъргачни батареи;

б) да изслуша доклада на своя заместник по прикритията за разполагането на бойния ред на артилерията и минохвъргачките, съобразно плана на учението и изискванията за безопасност, за готовността на артилерията да открие огън, а също така и за аването на установените сигнали от целия личен състав и за организацията на наблюдението за тези сигнали и

в) да изслуша доклада на Началника на полигона за готовност на полигона, за неговото охранение от странични лица и охрана и за местождението на постовете от охраната.

74. Старшият измежду присъстващите началници проверява преди да започне учението познаването на мерките за безопасност, както от ръководителя на учението, така и от участниците в него.

В случай, че проверката установи незадоволително познаване от стрелящите на мерките за безопасност, учението се отменя за срок, който ще осигури съответната подготовка.

75. През време на учението и стрелбата на наблюдателния пункт на ръководството се поставят наблюдатели с оптически прибори. На всеки наблюдател се определя за наблюдение ограничена зона от района, на който се провежда учението.

Наблюдателите следят за мястото на пехотата и местата на снарядните пръскания. При пръскане на снаряди или мини в опасна близост до войските, наблюдателите докладват незабавно за това на ръководителя.

На наблюдателния пункт, освен това, се поставя сигнален пост със средствата на установената сигнализация, който се намира в постоянна готовност за незабавно подаване на сигнала за общо прекратяване на огъня.

76. При командирите на стрелящите поделения се назначават квалифицирани посредници със задача да контролират правилната подготовка на изходните данни и командите за откриване на огън.

При опасно различие между подготвените от стрелящия данни и контролните данни на посредника, получени от контролния планшет на ръко-

ателя, посредникът не допуска откриването на огън и докладва за това на ръководителя. Ръководителят дава разрешение да се открие огън, само ако проверката на пресмятанията и отстраняването на допуснатите грешки.

На всяка огнева позиция се назначава квалифициран посредник, който изисква от командирите взводовете и оръдията да провеждат систематичен контрол за правилно изпълняване от прицелната на подадените от НП команди,

77. Цялият офицерски състав и посредниците биват да обръщат през време на стрелбата особено внимание:

а) на позициите на минохвъргачните батареи да се осигури съответствието между поставените допълнителни заряди и номера на командувания заряд, върху равното състояние на самите заряди и отсъствието по тях на признаци на овлажняване, върху равенството на площадката и закрепването на формата, която предпазва потъването на минохвъргачката при изстрел;

б) на позициите на артилерийските батареи да се осигури поставянето на съответния на командувания заряд, върху недопускането да се използват заряди с нарушена херметичност, върху правилното изпълняване на снарядите при пълнене и върху поддържането на равниците и

в) на всички огневи позиции върху предпазването на зарядите от влиянието на влажността и върху изправното състояние на взривателите.

Когато се появи съмнение в правилното поставяне на командуваните данни, посредникът разрешава да се произведе изстрел само след лична проверка.

78. Когато се види падането на снаряд в опасна близост до разположението на участващите в учението войски, ръководителят подава незабавно сигнал за общо прекратяване на огъня. Огънят може да бъде възобновен, само след като се изяснят причините, които са предизвикали опасното падане на снаряда и след като се отстранят всички грешки.

Всяка батарея, като забележи (приеме) сигнала, прекратява незабавно огъня.

Отговорност за забавяне на прекратяването на огъня носят командирите на дивизионите, батареите и старшите на огневите позиции.

79. На всички НП се води сметка за неразривите, според т. 53.

Целият личен състав на участващите в учението войскови части трябва да бъде запознат през подготвителния за учението период с правилата за постъпването при намиране на неразриви.

80. При тактическите учения с бойна стрелба не се допуска стрелбата от танкове:

а) които са изостанали от бойния ред на своето поделение;

б) в междините и над главите на собствените войски;

в) до заминаването бойния ред на собствената пехота и

г) когато върху танковете има десантни бойци от пехотата.

Танковият десант трябва да бъде спешен преди да се открие огън и да следва зад танковете на разстояние 50—100 метра.

Глава V

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОТДЕЛНИТЕ СЛУЖБИ В ПОЛИГОНА

Служба за наблюдение на стрелбата

81. Всички учебни, показни и изпитни стрелби, които се провеждат на полигона, трябва да се контролират от органите на службата за полигонно наблюдение върху разрывите и падането на снарядите.

За да се провежда контролно наблюдение е, необходимо да има на полигона мрежа от контролни наблюдателни пунктове с добре подготвени офицери, разузнавачи и телефонисти от състава на полигона и проверени прибори за наблюдение.

82. Контролните полигонни наблюдателни пунктове се устройват на линията, върху която са разположени НП на стрелящите поделения, по места извън страничните граници на полигона и в района на целите.

Гъстотата на мрежата контролни наблюдателни пунктове зависи от местността в директрисата (пресечена, гориста, равна, и т. н.). Във всички случаи, обаче, тя трябва да даде възможност да се наблюдава добре районът на целите не по-малко от два НП едновременно.

83. В зависимост от местоположението си, на наблюдателните пунктове могат да бъдат:

- а) открити, земни;
- б) блиндажи с кръгов или ограничен обзор, ако са разположени в района на целите и
- в) вишки (наблюдателни кули) — в гориста и пресечена местност.

Отдалечението на наблюдателните пунктове от района на възможното появяване на разриви трябва да гарантира от нещастни случаи обслужващия състав. Затова целите се поставят не по-близо от 350 метра до наблюдателните блиндажи, а мишените и откритите земни наблюдателни пунктове се устройват не по-близо от 1200 метра и не по-далече от 3 км до целите.

84. Зрителната тръба е основният прибор за наблюдение на разрывите.

Когато се поставят такива цели, по които стрелбата ще се води с контролно полигонно наблюдение, необходимо е да се обърне особено внимание върху най-доброто наблюдение за тях от наблюдателните пунктове. При поставянето на мишените, в този случай трябва да се привличат и самите разузнавачи — наблюдатели, на които се указва със сигнал (флаг, вежа и т. н.) точно по местността, където трябва да се насочат с кръстчето на прибора, за да извършат от там отчетите по разрывите.

При наблюдение на стрелба по незапланирани цели, отчетите по разрывите се извършват от ориентири.

Номерата на всички тези цели и ориентири трябва да бъдат добре усвоени от разузнавач-наблюдателите.

85. Полигонните наблюдения трябва да бъдат верни и затова е нужно да се обръща особено внимание върху извършването на точни наблюдения и своевременното им съобщаване.

Засичането на разривите трябва да се върши от два наблюдателни пункта, разположени така, че плоскостта на стрелбата да преминава между тях, базата (разстоянието помежду им) да не е по-малко от една трета от разстоянието на наблюдението.

Близко до створа батарея-цел се разполагат третият (главният) пункт — на Началнина на директрисата, където се намира планшетът в мащаб не по-дребен от 1:25000. Наблюдението от главния пункт се води, като правило, с бинокъл от Началника на директрисата. И трите пункта трябва да са свързани помежду си с телефон.

Ако главният пункт не се намира до НП на стрелящото поделение, установява се с него също телефонна връзка.

На всеки от пунктовете трябва да се приготвят предварително картички за полигонното наблюдение върху разривите (падането на снарядите). (Приложение 9).

86. Преди да почне стрелбата Началникът на директрисата съобщава на всички пунктове от полигонното наблюдение кой и по каква цел ще стреля, координатите на батареята, вида и калибъра на оръдията. Всички тези данни се записват в картичката за полигонното наблюдение върху разривите (падането на снарядите). Целта, основните оръ-

дия на батареята и всички полигонни наблюдателни пунктове се нанасят на планшета.

87. Няколко минути преди почване на стрелбата Началникът на директрисата предава по наблюдателните пунктове команда: „Пригответи се!“ По тази команда разузнавачите от страничните НП насочват с ъгломер 30 00 кръстчетата на приборите в уговорената и от по-рано набелязана по местността точка от целта или, съответно, в ориентир и съобщават, че са готови: „НП . . . готов!“

88. При всеки изстрел Началникът на директрисата предава: „Наблюдавай първия (вторият и т. н.) разрив!“ Разузнавачите на НП се отбелязват по разрива (падането на снаряда) в момента на появяването му и високо долагат: „Десен (ляв, или тайно име на НП), отчет за първия (втория и т. н.) разрив 00-00 (или: „Не забелязах, неразрив!“). Записващият наблюдател вписва доложеното наблюдение на картичката в графата за своя пункт срещу съответния номер на изстрела.

Телефонистът предава на главния пункт: „Десен (ляв, или тайното име на НП“), отчет за първия (втория и т. н.) разрив 00-00 (или „не забеляза неразрив“).

Телефонистът на главния пункт повтаря точно и високо приетите данни, записващият нанася наблюденията от всички пунктове в картичката на главния пункт, а изчислителят нанася по тези данни точното място на разрива върху планшета или извършва пресмятане за отклоненията на разривите по изчислителния способ.

Търсене на неразриви

89. Търсенето на неразриви се ръководи в района на деректрисата от Началника на директрисата, а в района на полигона — от завеждащ полигона.

90. Завеждащият полигона е длъжен през всеки десет дни да проверява деректрисните дневници за неразривите и своевременно да докладва пред Началника на полигона за необходимостта от извършване на цялостно основно претърсване на отделни участъци.

Разрешение за влизане на войскови части в един или друг район от полигона се дава само въз основа доклада на завеждащ полигона, който за целта се ръководи от данните на последното вписване в деректрисните дневници.

91. Цялостното основно претърсване на участъка се извършва с преброяваща верига от войници с междина на открити места до десет метра и в храсталак и гъста трева — до пет метра. За първата верига, на разстояние 100 метра, се разставя да мине втора верига. За да не се пропусне да бъде прегледано някое място от участъка, той се разделя на полоси със ширина не по-голяма от 100 метра, чиито граници се означават с флагове.

За правилната организация на цялостния преглед отговаря завеждащият полигона.

92. Войсковите части, които се назначават да проведат търсенето на неразриви, са длъжни да съвместят с целия си команден състав, който напълно

отговаря за спазването всички необходими мерки за безопасността от своите подчинени и за щателното изпълнение на търсенето.

До влизането на тези войскове части в района на полигона командният им състав е длъжен да запознае своите подчинени с правилата за търсене на неразривите и бързането с тях.

93. Намерените неразриви се отбелязват с вежа, обаче, в никакъв случай не се пипат.

Пръскане на неразривите

94. Пръскането на неразривите се извършва от полигонната команда за пръскане на неразривите при личното наблюдение на Началника на деректрисата и под ръководството на полигонния пикотехник. Видът и количеството на зарядите за пръскане на неразривите се определя по таблицата за тях. (Приложение 7)

Въз основа на нея предварително се съставя сведение за необходимото количество заряди, по което те се изразходват.

95. При пръскането на неразривите Началникът на деректрисата е длъжен да разпорежи и извърши следното:

а) вдига червените флагове по деректрисните стълбове за тях, по вишките и блиндажите;

б) разставя охрана в района на пръскането с радиус не по-малко от 1 км;

в) скрива в блиндажите всички излишни хора, незаангажирани с пръскането на неразривите. В

Наставление за учеб арт полигон

момента на пръскането в блиндажите трябва да скрият и пръскащите неразривите лица;

г) пет минути преди пръскането се подава звуков сигнал (сирена, камбана, тръба и т. н.) или сигнал с ракет, по който всички, намиращи се в директрисата, са длъжни да влязат в закритията

д) за извършване на самото пръскане се подава втор звуков сигнал или сигнал с ракет, различен от първия, по което старшият на командата запалва фитила или включва в действие експлозъора

е) след пръскането се подава трети сигнал различен от първите два, по който се разрешава излизането от закритието.

96. При отказ на подпала или фитила, когато не последва взрив в очакваното време, трябва да се изчака не по-малко от 15 минути, след което да се изпрати един от командата за преглед и смяна на заряда. На останалите хора се забранява да излизат през това време от закритията.

97. След пръскането, началникът на директрисата е длъжен да огледа мястото, където то е извършено и, при наличие на непълно изгорели взривни вещества, запалва ги на място.

98. Взривните вещества и имитационните средства, дадени за използване в директрисата, се пазят преди тяхната употреба в специални погребни построени в мишенния район или в блиндажи, които не се използват, със заключващи се врати. Пазене на взривни вещества в блиндажи, които се използват от хора, се забранява. Запазът от взривни вещества

в директрисата не трябва да превишава нужното количество от тях за едно денонощие. Нормално в района на директрисата може да се пази само остатъкът от взривните вещества, които не са изразходвани за обзавеждане на полето през деня.

Събиране на парчетата и сдаване на металическите отпадъци

99. Събирането на парчетата в района на полигона се извършва от полигонната команда или от наети за тази цел работници. В някои случаи може да се привлечат за събиране на парчета и войскови поделения от лагера. Събирането се ръководи от завеждащ полигона и Началника на директрисата с непосредственото участие на пиротехника. При събирането на парчетата се забранява изрично разкопаване на ямите, образувани от падането на снаряда.

100. При предаването на металическите отпадъци, събраните парчета се преглеждат и сортират под ръководството на пиротехника. Парчета със следи от недогорели взривни вещества се обгарят.

За безопасността при предаването на полигонните металически отпадъци отговаря полигонният пиротехник.

Блиндажна служба

101. Целият състав, който обслужва блиндажа, се назначава с разпореждане на началника на директрисата и се подчинява на старшия по блиндаж, ползващ се с права на командир на отделение,

102. Старшият по блиндаж трябва да знае:

а) разположението на обслужваните от блиндажа цели;

б) способите за повдигането на целите и устройството на взривните съоръжения;

в) правилата за използване на блиндажните механизми и

г) границите на участъка от мишенното поле, който трябва да бъде прегледан след стрелбата.

103. Старшият по блиндаж наблюдава за правилното носене на службата от блиндажната команда и е длъжен:

А. Преди стрелбата:

а) да провери и се убеди в правилното устройство на падащите мишени и изправността на теглителните въжета за тях, в целостта и изправността на пиротехническите проводни;

б) да затвори подвижните капаци на амбразурите в наблюдателните ниши на блиндажа в посока на стрелбата, а също така на тези, които няма да бъдат употребени за полигонно наблюдение върху разривите за дадена стрелба;

в) при повдигане на бял флаг върху директрисния стълб, повдига бял флаг над блиндажа, отстранява от своя участък всички странични лица, невлизащи в състава на блиндажната команда и събира своята команда в блиндажа и

г) като се убеди в готовността за стрелба на своя участък, долага за това по телефона на Началника на директрисата и по негово указание при-

бира хората в блиндажа, смъня белия флаг с червен и затваря външните и вътрешни врати на блиндажа.

Б. През време на стрелбата:

а) привежда в действие мишенната обстановка точно по указанията на Началника на директрисата;

б) при падане на снаряди върху блиндажа, или в опасна близост, сваля блиндажния флаг (без да излиза от блиндажа) и долага по телефона за това на Началника на директрисата;

в) при прекъсване на връзката с Началника на директрисата, сваля червения блиндажен флаг и

г) не излиза и не пуска никой от командата да излезе извън блиндажа, докато не получи за това разрешение от началника на директрисата.

В. След стрелбата:

а) ако е получена заповед от Началника на директрисата да се унищожат неизползуваните по време на учението пиротехнически цели, пръска ги без да излиза от блиндажа; в някои случаи организира раззаредяването на тези цели;

б) организира прегледа на своя участък и търсене на неразриви;

в) произвежда преброяване на поразените от тези цели, които са указани от Началника на директрисата и

г) оглежда мишенната обстановка и поправя повредените и негодни мишени.

104. При използване на блиндаж за полигонни наблюдения, в състава на блиндажната команда се

включват наблюдателите (от състава на полигон или на стрелящите части), които са длъжни да изпълняват всички заповеди на старшия по блиндаж

105. За наблюдение се оставят незащитени амбразури, указани от Началника на директрисата. Основните посоки на тези амбразури трябва да образуват с посоката на стрелбата ъгъл не по-малък от 60 градуса.

За безопасността на наблюдението от дадена амбразура отговаря Началникът на директрисата.

106. За осигуряване на своевременното предупреждение на наблюдаващите, Началникът на директрисата организира предаване по телефона в блиндажа командите на стрелящия и времето на произвеждане изстрелите.

107. Наблюдението откъм страната на противника за скритността на маньовъра, който извършват обучаващите се части, се произвежда от команди, изпратени по разпореждане на ръководителя на учението (стрелбата) и излъчени от войсковите части, произвеждащи учението.

Пунктовете, които заемат тези наблюдатели, трябва да бъдат уговорени с Началника на полигона при разработване плана за учението.

Своевременното завеждане на тези наблюдатели към страната на противника се осигурява с разпореждане от ръководителя на учението (стрелбата), който отговаря за поставянето им в безопасност.

Служба по тегленето на подвижните мишени

108. Пътищата, прокарани за движение на подвижните мишени, заедно с теглителните въжета, макари и мишените се възлагат за обслужване на специално отделена за целта от състава на директрисата команда. Отделните посоки (теглителни въжета) се разпределят за постоянно наблюдение и обслужване между състава на командата (по 2—3 въжета на човек)

Всеки е длъжен да следи за изправността на товерените му въжета, макари и мишени и за състоянието на пътищата.

109. Обслужващият посоката (въжето) е длъжен:

1. Преди учението

а) щателно да провери прокарането на въжетата, изправността на макари и мишените и правилното скачване на въжето към мишената и тягата и

б) да отстрани препятствията по пътя за движение на мишените.

2. През време на учението

а) да поддържа връзка по телефона с Началника на директрисата и по негов сигнал да почне предвиждането на мишените;

б) при тегленето на мишените с открита тяга, да се намира на тягата (влекач, автомобил, запрежка) и да ръководи движението ѝ и

в) при скъсване на въжето, да поведе тягач в назначеното за нея безопасно място, да влезе във връзка с Началника на директрисата и по-нататък да постъпва по получени от него указания:

3. След учението

а) да ръководи работата по връщането на мишените и въжетата в изходно положение и да наблюдава за безопасността при движението им;

б) да затрупа и да заравни дупките, образувани при движението на мишените; да поправ повредените макари и мишени.

110. За да се запази полигонното обзавеждане и пътищата на подвижните мишени (цели), забранява се стрелбата с оръдия от големи калибри в районите с подвижни цели.

Служба по охраната

111. Със средствата на щатната полигонна команда може да бъдат разставени не повече от два поста за преграждане на особено важни пътища.

Кръговата охрана на полигона, ако тя се налага, се формира по разпореждане на ръководителя на учението (стрелбата) измежду състава на войсковите части.

112. Полигонната охрана, съставена от войсковите части, се подчинява през цялото време на службата в полигона на Началника на полигона заместника му и Завеждащ полигона. Началникът на охраната изпълнява само техните заповеди.

113. За Началник на охраната, събрана от войсковите части, се назначава офицер. Целият състав на охраната трябва да бъде осигурен със средства за придвижване (коле, автомобили, мотоциклети).

114. Началникът на охраната е длъжен:

а) да се яви в указаното време на Началника на полигона или на Завеждащ полигона; за да получи схема за постове на охраната и указание за отделните постове;

б) инструктира състава на охранителната команда;

в) лично и с помощта на своите помощници разставя постове в установения срок;

г) след разставянето на постове се явява на пункта на ръководството и долага на Началника на полигона (завеждащ полигона) за готовността на охраната и

д) в периода на стрелбата проверява постове от охраната по указание на Началника на полигона.

115. След завършване на учението (стрелбата), Началникът на охраната сменя постове с разрешение от Началника на полигона или неговия представител на пункта на ръководството.

116. Часовият от охраната е длъжен:

а) да следи внимателно за възложения му участък и не допуска преминаване върху територията на полигона на хора и добитък;

б) при доближаване части към района на полигона докладва на техния началник, че е забранено по-нататъшното движение, ако по инструкцията

за дадения пост пропускат на части и командири в тази посока не се разрешава и

в) задържа всички лица, които се опитват, въпреки предупреждението, да преминат пешком или на кон в забранения район; при обиколката от Началника на охраната или при снемане от пост часовият предава задържаните на Началника на охраната.

117. Началникът на охраната е длъжен да докладва в писмена форма на Началника на полигона за всеки случай на неизпълнение длъжностите от часовете, а Началникът на полигона — на командващия лагера за разследване и вземане на нужните мерки.

УТВЪРЖДАВАМ:

Приложение 2.

Командуващ учебния артилерийски лагерь . . . . .

Полковник . . . . . (Славов)

П Л А Н - Т А Б Л И Ц А

За използване на мишенната обстановка

Учение (стрелба) с . . . . . (част, поделение)

Тема (огневи задачи №№) . . . . . 19 . . год.

Период на учението	Действие на частта (поделението) по плана за учението	Действие на мишенната обстановка в полигона (директрисата)		Забележка
		Време за указване на целта.	№ на целта	
I				
II				
III				
IV и т. н.				

Началник на полигона

Майор . . . . . (Ангелов)

РАЗМЕРИ

НА ИЗЛЕТНОТО ПРОСТРАНСТВО И СТРАНИЧНИТЕ
ЗАЩИТНИ ЗОНИ

Дълбочината на директрисата трябва да осигури безопасност при стрелбата, като за нейното определяне се изхожда от данните на стрелящата система материална част така, че тя да не е по малка от пределната далекобойност на системата, увеличена с 2 км.

Излетното пространство се измерва по посоката на стрелбата от линията на най-далечните цели до границите на полигона (директрисата). Като общо правило, излетното пространство за артилерийските стрелби трябва да бъде при стрелба на средни разстояния 8 км и на големи — 4 км.

Примери:

- а) Стрелба с 57 мм оръдие: разстояние на стрелбата — 2 км, излетно пространство 8 км, общо 10 км.
- б) Стрелба с 76 мм возимо оръдие: разстояние на стрелбата — 7 км, излетно пространство 4 км, общо 11 км.
- в) Стрелба с 122 мм оръдие: разстояние на стрелбата 12 км, излетно пространство 4 км, общо 16 км.

Широчината на страничните защитни зони се измерва по перпендикуляра от съответната крайна посока на стрелбата до страничните граници на полигона (директрисата).

В всички случаи ширината на защитната зона при ишенния район трябва да бъде не по-малка от 2.5 — км.

При избор на директрисата за стрелба със снайперски оръжия трябва да се предвиди движението на групите танкове по различни посоки спрямо плоскостта на стрелбата, като се определят зони на безопасност за всяка посока на движението им.

Стрелбата с право мерене по танкове в движение в полигонни условия се прекратява, когато танковете се приближат до оръдието: за дивизионните, полковите и батальонските оръдия — 150 м; за оръдията с голям калибър — до 300 метра. Тази линия трябва да се обозначи на картата с флагове или с други добре видими знаци.

Приложение 4
за стрелба № . . .

ЗАПИСКА ЗА ПОРАЖЕНИЕТО № . . .

Част . . . . . 194 . . . г.

Ръководител . . . . .

Стрелящ . . . . .

Време . . . . .

№ на целта	Наименование на целта	Брой на поразените мишени	Число на попаденията						Забележка
			цял снаряд	парчета	шрапнелни куршуми		отскочил	всичко	
			пробили	осеяли					

Началник на директрисата

Поручик . . . . . (Тошев)

Представител на стрелящата част — ПНЦ 8 дап

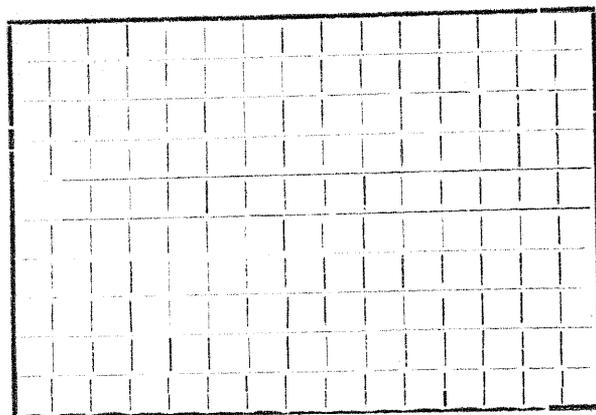
Капитан . . . . . (Колев)

¹⁾ Ако целта не е по установения образец, дава се описанието ѝ, като се указва разликата ѝ от образца.

Обратна посока на записката за
поражението

СХЕМА ЗА ПОЛОЖЕНИЕТО НА РАЗРИВИТЕ СПРЯМО
ЦЕЛТА

(При стрелба на удар)

Масщаб . . . . .

Началник на директрисата

Поручик . . . . . (Тошев)

Представител на стрелящата част ПНЦ 8 дап

Капитан . . . . . (Колев)

2. Данни за снарядите

Кали- бър	Изстре- ляни	Неразриви в района на:										Особени забележки	
		цел №	цел №	цел №	цел №	цел №	цел №	цел №	цел №	цел №	цел №		всичко

Началник на директрисата:

Поручик . . . . . (Делев)

Приложение б
Образец

ДНЕВНИК

за отчитане на неразривите и незабелязаните снаряди
и за тяхното търсене и пръскане

№ по ред	Време на стрелбата (число, месец година)	Калибър на снарядите	Район на падане на снаряда	Кота е намет- рен	Кота е пръс- нат	Подпис на Начал- ника на директри- сата или на пиро- техника за пръскането

ТАБЛИЦА

за разпределението на зарядите за пръскане на
неразривните снаряди и самолетни бомби

№ по ред	Калибър на снарядите	Т р о т и л		Сабел- пешка
		число на шашките	тегло в г.	
1	76 мм граната	1 малка	200	
2	85 мм "	1 голяма	400	
3	100 мм "	1 голяма	400	
4	107 мм "	1 голяма и 1 малка	600	
5	120 мм мина	1 голяма и 1 малка	600	
6	122 мм граната	1 голяма и 1 малка	600	
7	152 мм "	1 голяма и 1 малка	600	
8	160 мм мина	1 голяма и 1 малка	600	
9	203 мм граната	2 големи и 1 малка	1000	
10	Снаряди с калибър 210—280 мм	3 големи	1200	
11	Снаряди с калибър над 280 мм	4 големи	1600	
12	Самолетни бомби с тегло до 30 кг	1 голяма	400	
13	Самолетни бомби с тегло от 30 до 80 кг	1 малка и 1 голяма	600	
14	Самолетни бомби с тегло от 80 до 100 кг	2 големи	800	

ПОСТОЯНИ ЗНАЦИ ЗА ОХРАНА НА ПОЛИГОНИТЕ

1. За указване на опасните зони за стрелба трябва да бъдат поставени по фланговете на директрисите стълбове, високи 9 10 м, с табели на върха във форма на равноностранен триъгълник и дължина на страната 3 м. Триъгълникът се боядисва с бяла боя в оранжев цвят.

2. По границите на полигона и на пътищата се поставят стълбове с височина 2,5—3 метра, на които се поставят табели с размери 0,75—0,50 м, надписани със следния надпис:

З А Б Р А Н Е Н О Е
В Л И З А Н Е Т О В
Р А Й О Н А
Н А
А Р Т И Л Е Р И Й С К И Я
П О Л И Г О Н

КАРТИЧКА

за полигонното наблюдение на разривите

№ .....

....., 194.... г.

Десен НП X = ...
 Y = ...
 Ляв НП X = ...
 Y = ...

Ориентир, от който се отчитат на-
 блюденята

X = ...
 Y = ...

.....
 (част, чин, име, презиме и дължина на стрелциния)

Директриса № .....

цел № .....

X = ...

ОП X = ...
 Y = ...

Y = ...

.....
 (калибър и система на стрелцината багарез)

снаряд (марка) .....

взривател (марка) .....

заряд (марка) .....

№ на из- стрелните	Наблюдения от главния пункт		Отчети	
	в раз- стояние	в посока	десен пункт	ляв пункт
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
и т.н.				

десен .....
 ляв .....

Р десен, ... (разстояние до целта)

Р ляв, ...

а) отклонение на средния удар (за редо-
 рете на поражение) от целта (репера)
 в разстояние ..... м
 в посока ..... м

б) грешка в подготовката (първия изстрел)
 в разстояние ..... м
 в посока ..... м

в) Вд = ... Вс = ...
 (в резултат от стрелбата)

Началник на директрисите:

Поручик ..... (Личев)

Обработващ:

Капитан ..... (Лозев)

СЪДЪРЖАНИЕ

	Глава първа	
Общи положения		
	Глава втора	
Длъжности на личния състав на полигона		
	Глава трета	
Подготовка и обзавеждане на полигона		1
	Глава четвърта	
Мерки за осигуряване на безопасността при ученията и стрелбите		
А. Общи		2
Б. На учения, провеждани съвместно с други родове войски		3
	Глава пета	
Организация на отделните служби в полигона		
1. Служба за наблюдение на стрелбата		4
2. Търсене на неразриви		4
3. Пръскане на разрывите		4
4. Събиране на парчетата и сдаване на металическите отпадъци		5
5. Блиндажна служба		5
6. Служба по тегленето на подвижните мишени		5
7. Служба по охраната		5
	Приложения	
1. План-таблица за използване мишенната обстановка		5
2. Размери на излетното пространство и страничните защитни зони		6
3. Записка за поражението		6
4. Схема за положението на разрывите спрямо целта		6
5. Директрисен лист		6
6. Дневник за отчитане неразрывите и незабелязаните снаряди		6
7. Таблица за разпределението на зарядите за пръскане на неравирите — снаряди и самолетни бомби		6
8. Постоянни знаци за охрана на полигона		6
9. Картичка за полигонното наблюдение на разрывите		7
10. Схема за мишенната обстановка на директриса №		7
при стрелба с оръдия, взвод батарея, ад. група		

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

- 1. За първа 3
- 2. За втора 9
- 3. За трета 17
- 4. За четвърта 24
- 5. За безопасността при учестрелбите 35
- 6. За съвместно с други родове войски 44
- 7. За авиационните служби в полигона 48
- 8. За изпитване и сдаване на металическите мишенни 49
- 9. За подвижните мишени 51
- 10. За условията на развоята на целта 55
- 11. За условията на развоята на целта 56
- 12. За условията на развоята на целта 59
- 13. За условията на развоята на целта 60
- 14. За условията на развоята на целта 62
- 15. За условията на развоята на целта 63
- 16. За условията на развоята на целта 64
- 17. За условията на развоята на целта 67
- 18. За условията на развоята на целта 68
- 19. За условията на развоята на целта 69
- 20. За условията на развоята на целта 70

УТВЪРЖДАВАМ

Началник на полигона

Полк. . . . .

за мишенната . . . . .
с (оръдие, ...)

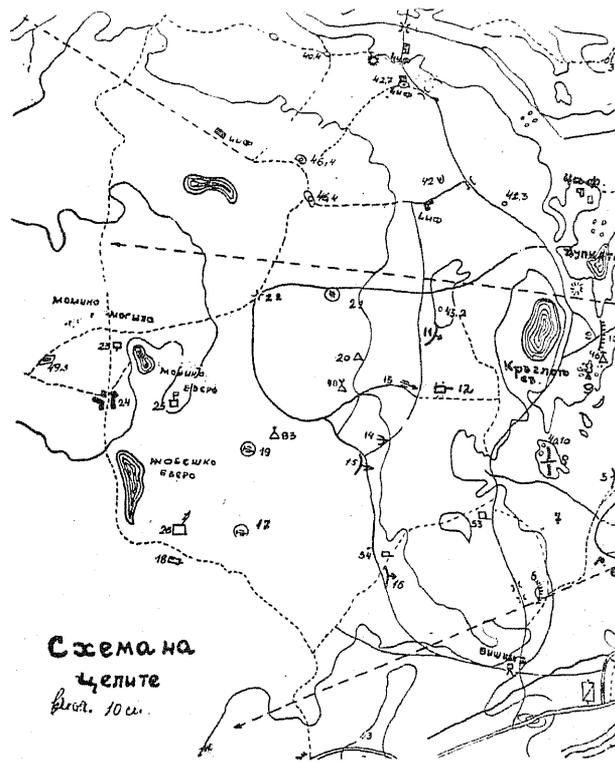

Схема на целите
Вис. 10 см.

Забележка: 1. Дясната опасна посока е означена с пунктирна линия.
2. Забранява се стрелба на десните мишени.
3. Схемата за местността в мишенния полигон (блиндажи, вишки, знаци), се изготвя от директрисата нанасяйки с възможно най-голяма точност, като ги взема предвид възможното движение на целта.

СХЕМА

новка на директриса № . . . . .
од, батарея, ад, група) . . . . .

ПРИ

№ на целта	Описание
1	Картечница
2	Пехотна група
3	Също
4	Наблюдателна позиция
5	Картечница
6	Пехотен окоп
7	Телена мрежа
8	Оръдие в окоп
9	Наблюдателна позиция
10	Пехотен окоп
11	Пехотна група
12	Патронна джеле
13	Пехотна позиция
14	Картечница
15	Пехотно отделение
16	Пехотна група
17	Тежка батарея
18	Тяга
19	Тежка батарея
20	НП
21	Батарея
22	Мост
23	Балонен пункт
24	Село
25	Сграда с щит
26	Радиостанция

инжеер флаг, лявата — с червен сигнален флаг, номериран по цел № 13. Схемата за местността в мишенния полигон (блиндажи, вишки, знаци), се изготвя предварително и се разпорежда на око върху схемата по време на стрелбата; за подвижните цели се изготвя схема за тяхното движение.

ОБРАЗОВАНИЕ

на първа	3
на втора	
на полигона	9
на трета	
на полигона	17
на четвърта	
на безопасността при учещи стрелбите	
	24
съвместно с други родове войски	35
на пета	
техническите служби в полигона	
на стрелбата	44
	48
	49
и с даване на металическите	
	51
	51
и подвижните мишени	55
	56
илюстрации	
уване мишенната обстановка	59
пространство и страничните	
	60
	62
на разрывите спрямо целта	63
	64
на разрывите и незабелязаните	
	67
методът на зарядите за пръсчана	
на оръдия и самолетни бомби	68
на полигона	69
на наблюдение на разрывите	70
на обстановка на директриса № . . .	
на батарея, взвод батарея, ад. група	

ОТВЪРЖДАВАМ

Началник на полигона
Полк. . . . .

за мишенната обстановка и
с (оръдие, взвод, бата

С М А

директриса № . . .
ад, група) . . .

ПРИ

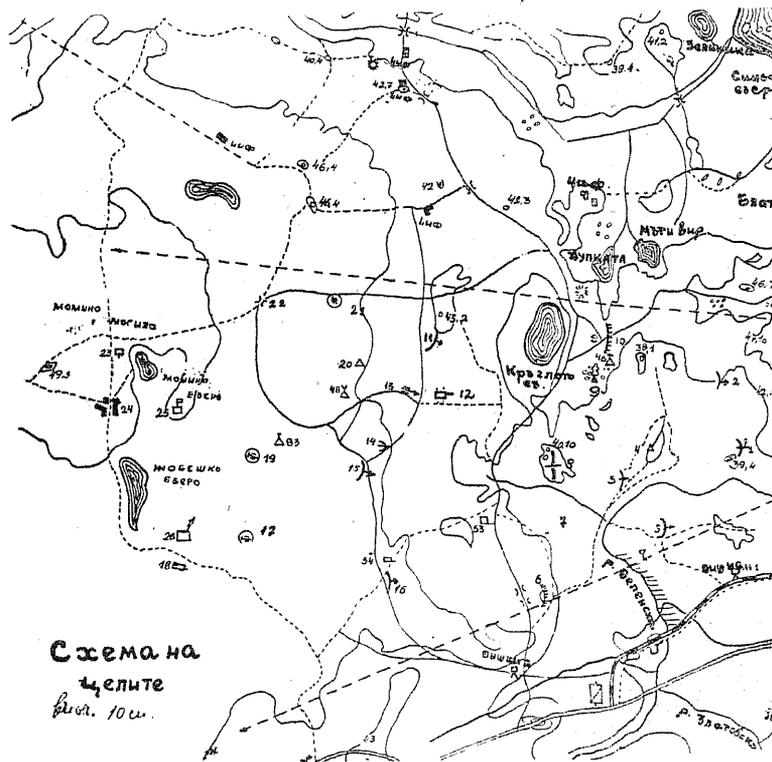

Схема на
целите
в м. 10 м.

Забележка: 1. Дясната опасна посока е означена с оранжев фон.
2. Забранява се стрелба на десните батареи по целта.
3. Схемата за местността в мишенния район на директриса № . . . (блиндажи, вишки, знаци), се съставя пред Завеждащият директрисата нанася целите на окръжностите и с възможната точност, като ги нумерира; с целта да се наблюдава тяхното движение.

№ на целта	Описание
1	Картелница
2	Пехотна група
3	Също . . .
4	Наблюдателна
5	Картелница
6	Пехотен окоп
7	Телена мрежа
8	Оръдие в окоп
9	Наблюдателна
10	Пехотен окоп
11	Пехотна група
12	Патронна дивизионна
13	Пехотна батарея
14	Картелница
15	Пехотна батарея
16	Пехотна група
17	Тежка батарея
18	Тяга
19	Тежка батарея
20	НП
21	Батарея
22	Мост
23	Балонен пункт
24	Село
25	Сграда с щаб
26	Радиостанция

поставята — с червен фон
13.
исата, с означени всички
телно и се разграничават
ку схемата по време на
движните цели се

за мишенната обстановка на директрисата №... при стрелба с (оръдие, взвод, батарея, ад...

а №... при стрелба (на).....

ПРИЛОЖЕНИЕ

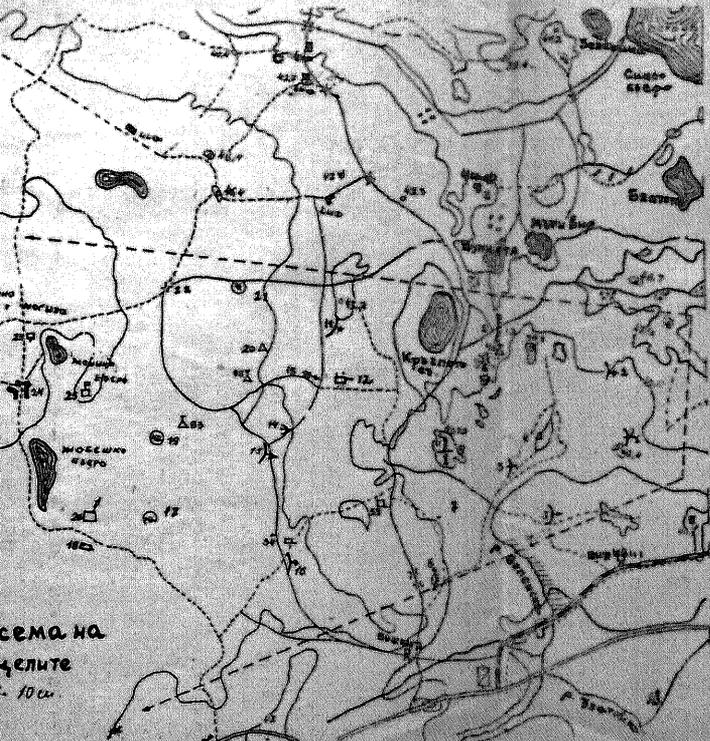

схема на целите

- Забелешка:
1. Дясната опасна посока е означена с оранжев флаг, лявата с червен флаг в рамка.
  2. Забранява се стрелба на десните батареи по цел № 13.
  3. Схемата за местността в мишенния район на директрисата неясна (блиндажи, вишки, знаци), се съставя предварително. Завеждащият директрисата нанася целите на око върху схемата с възможната точност, като ги нумерира; за подвиг на тяхното движение.

№ на целта	Описание на целта	От къде се наблюдава
1	оръдечница	
2	свободна група	
3	вишко	Набл. п. № 1
4	наблюдателен пункт	"
5	оръдечница в окоп	НП № 2
6	свободна група	"
7	оръдечница в окоп	"
8	наблюдател на дърво	"
9	свободна група	Ненабл.
10	свободна група	
11	стронна двуволка	
12	свободна колона	Блиндаж 54
13	оръдечница	"
14	свободно отделение в движение	"
15	свободна група	"
16	железобетонна батарея	Блиндаж 83
17	железобетонна батарея	"
18	железобетонна батарея	"
19	железобетонна батарея	Блиндаж 48
20	железобетонна батарея	"
21	железобетонна батарея	Блиндаж 83
22	железобетонна батарея	Ненабл.
23	железобетонна батарея	"
24	железобетонна батарея	"
25	железобетонна батарея	"
26	железобетонна батарея	"
27	железобетонна батарея	"
28	железобетонна батарея	"
29	железобетонна батарея	"
30	железобетонна батарея	"

начени всички поставени ориентири на картата. Забранява се стрелба по целите на полигона. За време на подготовката на района на стрелбата целите се указва с пунктир пътят на

УТВЪРЖДАВАМ

Началник на полигона

Полк. . . . .

за мишенната обстановка
с (оръдие, взвод, с

УТВЪРЖАНИЕ

за първа	3
за втора	9
за трета	17
за четвърта	24
за безопасността при учещите стрелби	35
за съвместно с други родове войски	44
за пета	48
за техническите служби в полигона	49
за използването на стрелбата	51
за изготвяне и сдаване на металическите мишени	55
за използването на подвижните мишени	56
за изготвяне на мишенната обстановка	59
за използването на пространството и страничните разривите спрямо целта	60
за използването на разривите	62
за използването на разривите и незабелязаните разривите	63
за използването на зарядите за пръскане	64
за използването на редици и самолетни бомби	67
за използването на полигона	68
за използването на наблюдението на разривите	69
за използването на обстановката на директриса № 1	70
за използването на директриса № 2	
за използването на директриса № 3	
за използването на директриса № 4	
за използването на директриса № 5	
за използването на директриса № 6	
за използването на директриса № 7	
за използването на директриса № 8	
за използването на директриса № 9	
за използването на директриса № 10	
за използването на директриса № 11	
за използването на директриса № 12	
за използването на директриса № 13	
за използването на директриса № 14	
за използването на директриса № 15	
за използването на директриса № 16	
за използването на директриса № 17	
за използването на директриса № 18	
за използването на директриса № 19	
за използването на директриса № 20	
за използването на директриса № 21	
за използването на директриса № 22	
за използването на директриса № 23	
за използването на директриса № 24	
за използването на директриса № 25	
за използването на директриса № 26	

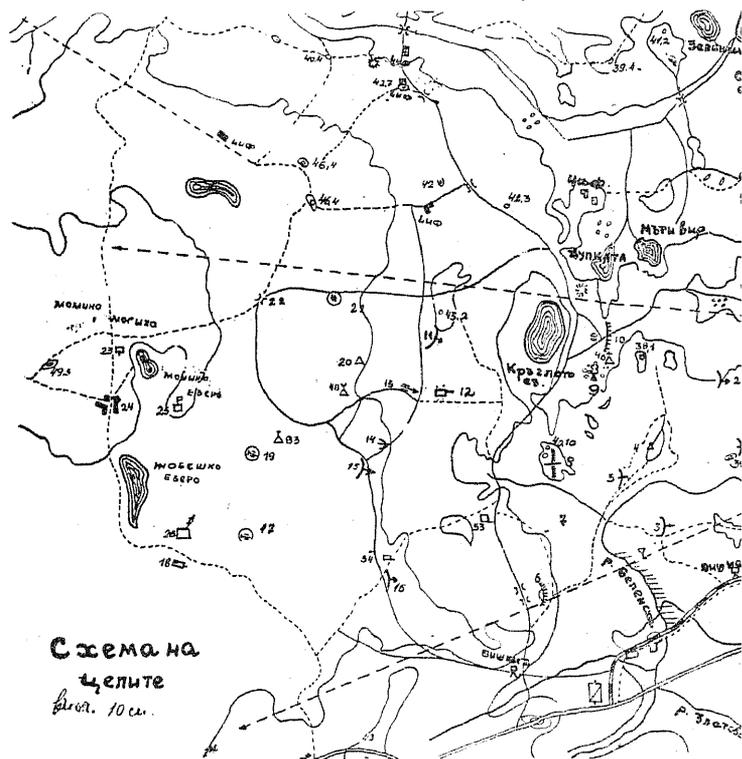

Схема на
целите
в мащаб 1:10,000

Забележка: 1. Дясната опасна посока е означена с оранжев
2. Забранява се стрелба на десните батареи по
3. Схемата за местността в мишенния район на нея (блиндажи, вишки, знаци), се съставя и Завеждащият директрисата нанася целите на нея с възможната точност, като ги нумерира за тяхното движение.

С Е М А

директриса № . . . .
нея, ад, група) . . . .

ПРИ

№ на целта	Описание
1	Картелница
2	Пехотна група
3	Също . . . .
4	Наблюдател
5	Картелница
6	Пехотен окоп
7	Телена мрежа
8	Оръдие в окоп
9	Наблюдател
10	Пехотен окоп
11	Пехотна група
12	Патронна дупка
13	Пехотна колона
14	Картелница
15	Пехотен отряд
16	Пехотна група
17	Тежка батарея
18	Тяга . . . .
19	Тежка батарея
20	НП
21	Батарея . . . .
22	Мост . . . .
23	Балонен пункт
24	Село . . . .
25	Сграда с щит
26	Радиостанция

г, лявата — с червен цвят
№ 13.
ктрисата, с означени всички
арително и се разпределят
върху схемата по време на
подвижните цели се

М А

директриса № . . . при стрелба
(ад, група) . . . . .

ПРИЛОЖЕНИЕ

№ на целта	Описание на целта	От къде се наблюдава
1	Картечница	
2	Пехотна група	
3	Също	Набл. п. № 1
4	Наблюдателен пункт	"
5	Картечница в окоп	"
6	Пехотен окоп	НП № 2
7	Телена мрежа	"
8	Оръдие в окоп	
9	Наблюдател на дърво	
10	Пехотен окоп	
11	Пехотна група	Ненабл.
12	Патронна двуколка	"
13	Пехотна колона	Блиндаж 54
14	Картечница	"
15	Пехотно отделение в движение	"
16	Пехотна група	"
17	Тежка батарея	Блиндаж 83
18	Тяга	"
19	Тежка батарея	"
20	НП	Блиндаж 48
21	Батарея	"
22	Мост	Блиндаж 83
23	Балонен пункт	Ненабл.
24	Село	"
25	Сграда с щаб	"
26	Радиостанция	"

Явата — с червен флаг в рамка.

13.

целта, с означени всички поставени ориентири на картата, с целта да се размножава със силите на полигона. В схемата по време на подготовката на района на движните цели се указва с пунктир пътят на